

Renkler Üzerine Düşünceler, I.61-88^a

LUDWIG WITTGENSTEIN

Çeviren

İLYAS ALTUNER^b

Öz: Bu eser, Wittgenstein'in hayatının son zamanlarında yazdığı, renkler üzerine düşüncelerini içermektedir. Bu eser, onun tek bir felsefi konu üzerinde yoğun bir şekilde çalıştığını gösteren birkaç belgeden biridir. Eserin başlıca teması farklı renklerin, renklerin farklı türlerinin ve açıklıklarının özellikleridir. Wittgenstein, rengin basit ve mantıksal olarak şeyin aynı türü olduğu şeklindeki gele-
neksel düşünceyi yıkmak için böyle bir yolu tercih etmektedir. Fi-
ozof, eserde kimi zaman renklerle ilgili başka düşünürlerin sözleri-
ni aktararak kimi zaman da yalnızca sorular sorup yanıtını okuyu-
cuya bırakarak insanları düşünmeye sevk etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Wittgenstein, düşünceler, renkler, ortam, par-
laklık, koyuluk.

Geliş Tarihi: 12.01.2018 | Kabul Tarihi: 12.03.2018

^a Bu çalışma, 'Entelekya Mantık-Metafizik Okulu' adı altında yürütülen çalışma-
lardan bir kesittir. Çevirinin yapıldığı kaynak için bkz. Ludwig Wittgenstein,
Remarks on Colour, ed. G. Elizabeth M. Anscombe, trans. Linda L. McAlister &
Margarete Schättle, Oxford: Basil Blackwell, 1998, I, 61-88, ss. 10-4

^b Iğdır Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü
altuneril@yahoo.com

Remarks on Colour, I.61-88 ^c

LUDWIG WITTGENSTEIN

Translated by
İLYAS ALTUNER

Abstract: This book comprises remarks on color which was written by Wittgenstein in recent months of his life. It is one of the few documents which shows him concentratedly at work on a single philosophical issue. The principal theme is the features of different colors, of different kinds of color and of their luminosity. Wittgenstein chooses such a way as to destroy the traditional idea that color is a simple and logically uniform kind of thing. The philosopher guide to think the people in the work as sometimes conveys the words of other thinkers about the colors, sometimes asking only questions and leaving the response to the reader.

Keywords: Wittgenstein, remarks, colors, surrounding, luminosity, darkness.

^c This translation is a section of studies which were performed under the title of 'Enteleky School of Logico-Metaphysics'.

ENTELEKYA

LUDWIG WITTGENSTEIN
RENKLER ÜZERİNE DÜŞÜNCELER
BÖLÜM I, 61-88

© entelekya

LUDWIG WITTGENSTEIN
REMARKS ON COLOUR
SECTION I, 61-88

ENTELECHEIA

Renkler Üzerine Düşünceler, I, 61-88

- 61 Biz renk kavramlarımızın çözümlemesinin bizi en sonunda herhangi bir uzamsal ya da fiziksel açıklamadan bağımsız olan görüş alanımızdaki *yerlerin renklerine* götüreceğine inanmaya meyilliyiz. Çünkü burada ne bir ışık ne bir gölge ne de bir parıltı vs. vardır.
- 62 Görüş alanımdaki bu yerin gri-yeşil olduğunu söyleyebilmem, bu renk tonunun tam bir kopyası diye adlandırılması gerektiğini bildiğim anlamına gelmez.
- 63 Bir fotoğrafta (renkli olmayan bir fotoğrafta) kısmen siyaha boyalı dökümlerden kısmen de düz miller, dişliler vs. şeylerden oluşan bir tür torna tezgâhının önünde duran siyah saçlı bir adam ve sarı saçları arkaya taralı bir çocuk görüyorum. Yine onun yanında açık renkli çinko kaplı tellerden yapılmış bir ızgara görüyorum. Her şey, fotoğraflanmış sayfada açık ve koyu tonlarda anlatılmış olmasına karşın, işlenmiş demir yüzeyleri demir-renkli, çocuğun saçlarını sarışın, ızgarayı da çinko-renkli olarak görüyorum.
- 64 Ancak saç fotoğrafta gerçekten sarışın olarak mı görüyorum? Ve bu yönde ne söylenebilir? İzleyicinin hangi tepkisinin gösterdiği varsayılır ki, saç sarışın olarak görsün ve yalnızca fotoğrafın tonlarından onun sarışın olduğu sonucunu çıkarmasın? – Eğer benden fotoğrafı betimlemem istenseydi, bunu en dolaysız biçimde bu sözcüklerle yapardım. Bu betimleme yolu uygun olmasaydı, o zaman başka bir yol aramaya başlamak zorunda kalacaktım.
- 65 Eğer “sarışın” sözcüğünün kendisi sarışın sesi verebilseydi, o zaman fotoğraflanmış saçın sarışın görünmesi daha kolay olurdu.
- 66 “Bir kısım insanların bizim sahip olduğumuzdan farklı bir renk geometrisine sahip olduklarını düşünemez miyiz?” Bu, elbette, şu anlama gelir: İnsanların bizimkilerden başka renk kavramlarına sahip olduklarını düşünemez miyiz? Bu da şu demektir: Bizim renk kavramlarımıza sahip *olmayan* ama bir şekilde “renk kavramları” olarak adlandıracağımız bizimkilerle bağlantılı olan kavramlara sahip insanların olduğunu düşünemez miyiz?

Remarks on Colour, I, 61-88

We are inclined to believe the analysis of our colour concepts 61
would lead ultimately to the *colours of places* in our visual field,
which are independent of any spatial or physical interpretation;
for here there is neither light nor shadow, nor high-light, etc., etc..

The fact that I can say this place in my visual field is grey-green 62
does not mean that I know what should be called an exact repro-
duction of this shade of colour.

I see in a photograph (not a colour photograph) a man with dark 63
hair and a boy with slicked-back blond hair standing in front of a
kind of lathe, which is made in part of castings painted black, and
in part of smooth axles, gears, etc., and next to it a grating made
of light galvanized wire. I see the finished iron surfaces as iron-
coloured, the boy's hair as blond, the grating as zinc-coloured,
despite the fact that everything is depicted in lighter and darker
tones of the photographic paper.

But do I really see the hair blond in the photograph? And what 64
can be said in favor of this? What reaction of the viewer is suppo-
sed to show that he *sees* the hair blond, and doesn't just conclude
from the shades of the photograph that it is blond?--If I were as-
ked to describe the photograph I would do so in the most direct
manner with these words. If this way of describing it won't do,
then I would have to start looking for another.

If the word "blond" itself can sound blond, then it's even easier for 65
photographed hair to look blond!

"Can't we imagine certain people having a different geometry of 66
colour than we do?" That, of course, means: Can't we imagine
people having colour concepts other than ours? And that in turn
means: Can't we imagine people who do *not* have our colour con-
cepts but who have concepts which are related to ours in such a
way that we would also call them "colour concepts"?

- 67 Artık renkler arasındaki ayrımı güçlükle yapabileceğin akşamın geç bir vaktinde odana bir bak – ve ışığı yak ve yarı karanlıkta daha önceden gördüğünü resmet. – Böyle bir resimdeki renkleri yarı karanlık odanın renkleriyle nasıl karşılaştırırsın?
- 68 “‘Kırmızı’, ‘mavi’, ‘siyah’, ‘beyaz’ sözcükleri ne anlama gelir?” diye bize sorulduğunda, biz, elbette, doğrudan bu renklere sahip olan şeyleri gösteririz, – ancak bu sözcüklerin anlamlarını açıklamaya yeteneğimiz bundan daha öteye gitmez! Ötesine gelince, ya hiçbir düşünceye sahip değiliz, ya da çok ham ve bir dereceye kadar da yanlış bir bilgiye sahibiz.
- 69 $2 \times 2 = 4$ olduğunu *gerçekten düşünebilmeyi* şimdi başardığını bize söyleyen bir mantıkçı düşünebilirim.
- 70 Goethe’nin tayf renklerinin oluşumu hakkındaki kuramının yetersiz bir kuram olduğunun kanıtlanmamıştır, dahası o gerçekte bir kuram da sayılmaz. Ne onunla bir şey öngörülebilir, hatta o, James’in psikolojisinde bulduğumuz türden bir belirsiz şematik çerçevedir. Ne de kuramın lehine ya da aleyhine karar verebilecek bir *experimentum crucis* vardır.
- 71 Goethe ile aynı görüşte olan bir kimse, Goethe’nin rengin *doğasını* doğru bildiğine inanır. Ve doğa burada deneylerden kaynaklanan bir şey değildir, aksine renk kavramının kendisinde bulunur.
- 72 Bir şey Goethe için reddedilemeyecek kadar açıktı: hiçbir açıklık koyuluktan çıkamaz – tıpkı artan gölgelerin ışık üretemeyeceği gibi. – Bu şu şekilde açıklanabilir: biz kırmızımsı-beyazımsı-maviyi lila renginde ya da siyahımsı-kırmızımsı-sarıyı kahverengi olarak adlandırabiliriz – ancak sarımsı-kırmızımsı-yeşilimsi-maviyi bir beyaz ya da benzer olarak adlandıramayız. Ve *bu*, tayfla yapılan deneylerin ne doğrulanabilir ne de yanlışlanabilir olduğu bir şeydir. Öyleyse şunu söylemek da yanlış olurdu: “Doğadaki renklere bir bak, onun böyle olduğunu göreceksin”. Çünkü bakış, renk kavramları hakkında bize hiçbir şey öğretmez.

Look at your room late in the evening when you can hardly distinguish between colours any longer--and now turn on the light and paint what you saw earlier in the semi-darkness.--How do you compare the colours in such a picture with those of the semi-dark room? 67

When we're asked "What do the words 'red', 'blue', 'black', 'white' mean?" we can, of course, immediately point to things which have these colours,--but our ability to explain the meanings of these words goes no further! For the rest, we have either no idea at all of their use, or a very rough and to some extent false one. 68

I can imagine a logician who tells us that he has now succeeded in *really* being able to *think* $2 \times 2 = 4$. 69

Goethe's theory of the constitution of the colours of the spectrum has not proved to be an unsatisfactory theory, rather it really isn't a theory at all. Nothing can be predicted with it. It is, rather, a vague schematic outline of the sort we find in James's psychology. Nor is there any *experimentum crucis* which could decide for or against the theory. 70

Someone who agrees with Goethe believes that Goethe correctly recognized the *nature* of colour. And nature here is not what results from experiments, but it lies in the concept of colour. 71

One thing was irrefutably clear to Goethe: no lightness can come out of darkness--just as more and more shadows do not produce light.--This could be expressed as follows: we may call lilac a reddish-whitish-blue or brown a blackish-reddish-yellow--but we *cannot* call a white a yellowish-reddish-greenish-blue, or the like. And *that* is something that experiments with the spectrum neither confirm nor refute. It would, however, also be wrong to say, "Just look at the colours in nature and you will see that it is so". For looking does not teach us anything about the concepts of colours. 72

- 73 Goethe'nin renklerin ve renk bileşimlerinin temel özellikleri hakkındaki düşüncelerinin bir ressama herhangi bir yararı olabileceğini düşünemiyorum; bu düşünceler bir iç mimara da neredeyse hiçbir yarar sağlamaz. Kanlanmış bir gözün rengi bir duvar kağıdının rengi kadar görkemli bir izlenime sahip olabilirdi. Bir rengin temel özellikleri hakkında konuşan birisi, daima onun kullanımının yalnızca belli *bir* yönünü düşünüyordur.
- 74 Bir renk uyumu kuramı olsaydı, belki de renkleri gruplara ayırmak ve belli karışım ve bileşimleri reddedip diğerlerini kabul etmekle başlardı. Ve, uyumda olduğu gibi, onun kuralları hiçbir şekilde gerekçelendirilemezdi.
- 75 Ne 'yarın' kavramının ya da 'ben' kavramının ne de saati söylemenin öğretilmediği zihinsel özüllü olabilir. Bu gibi kimseler, 'yarın' sözcüğünün kullanımını vs. öğrenemezler.
- Şimdi bu kişilerin *neyi* öğrenemeyeceklerini kime betimleyebiliriz? Yalnızca onu öğrenmiş birine mi? A'nın onu tam olarak bilmemesine rağmen, A'ya B'nin yüksek matematiği öğrenemeyeceğini söyleyemez miyiz? Oyunu öğrenen kişi, "satranç" sözcüğünü, onu öğrenmemiş kimseden farklı bir şekilde anlamaz mı? Önceki kişinin yapabildiği sözcüğün kullanımı ile sonrakinin öğrendiği kullanım arasında farklar vardır.
- 76 Bir oyunu betimlemek daima şu anlama mı gelir: birinin onu öğrenmesi aracılığıyla bir betim yapmak?
- 77 Normal görenle renk-körü aynı renk-körlüğü kavramına mı sahiptir? Renk-körü yalnız bizim renk sözcüklerimizin kullanımını öğrenemez değildir, aynı şekilde normal bir kişinin öğrendiği gibi "renk-körü" sözcüğünün kullanımını da öğrenemez. Onlar, örneğin, normal birinin yaptığı gibi renk-körlüğünü kurgulayamaz.
- 78 Turuncunun daha bir kırmızımsı-sarı olduğunu söyleme tarzımızı anlamayan, ama yalnızca sarıdan turuncuya, ondan da kırmızıya doğru bir geçişin gözlerinin önünde gerçekleştiği durumlardaki gibi bir şey söylemeye meyilli olan kişiler bulunabilirdi. Ve bu tür kişiler için "kırmızımsı-yeşil" ifadesinin hiçbir zorluğu olmazdı.

I cannot imagine that Goethe's remarks about the characters of the colours and colour combinations could be of any use to a painter; they could be of hardly any to a decorator. The colour of a blood-shot eye might have a splendid effect as the colour of a wall-hanging. Someone who speaks of the character of a colour is always thinking of just *one* particular way it is used. 73

If there were a theory of colour harmony, perhaps it would begin by dividing the colours into groups and forbidding certain mixtures or combinations and allowing others. And, as in harmony, its rules would be given no justification. 74

There may be mental defectives who cannot be taught the concept 'tomorrow', or the concept 'I', nor to tell time. Such people would not learn the use of the word 'tomorrow' etc.. 75

Now to whom can I describe *what* these people cannot learn? Just to one who has learnt it? Can't I tell A that B cannot learn higher mathematics, even though A hasn't mastered it? Doesn't the person who has learned the game understand the word "chess" differently from someone who hasn't learnt it? There are differences between the use of the word which the former can make, and the use which the latter has learnt.

Does describing a game always mean: giving a description through which someone can learn it? 76

Do the normally sighted and the colour-blind have the same concept of colour-blindness? The colour-blind not merely cannot learn to use our colour words, they can't learn to use the word "colour-blind" as a normal person does. They cannot, for example, establish colour-blindness in the same way as the normal do. 77

There could be people who didn't understand our way of saying that orange is a rather reddish-yellow, and who would only be inclined to say something like that in cases where a transition from yellow through orange to red took place before their eyes. And for such people the expression "reddish-green" need present no difficulties. 78

- 79 Psikoloji görmenin fenomenlerini betimler. – Onları kim için betimler? Bu betimleme *hangi* bilgisizliği ortadan kaldırıbilir?
- 80 Psikoloji gözlemlenen şeyleri betimler.
- 81 Birisi, kör bir kişiye başkasının *gördüğü* şeyin neye benzediğini betimleyebilir mi? – Kesinlikle. Körler, görenle görmeyen arasındaki farka dair birçok şey öğrenirler. Ancak, sanki görme bir eylemiş ve onun da bir betimi varmış gibi, sorun kötü biçimde ortaya konulmuştu.
- 82 Ben, elbette, renk-körlüğünü gözlemleyebilirim, o zaman görmeyi niçin gözlemleyemeyeyim? – Ben renk-körü kişinin, ya da normal gören bir kişinin de, *belli şartlar altında* hangi renk yargılarında bulunduğunu gözlemleyebilirim.
- 83 İnsanlar kimi zaman (yanlışlıkla da olsa) şöyle derler: “Neyi gördüğümü yalnızca ben bilebilirim”. Ancak şunu demezler: “Renk-körü olup olmadığımı yalnızca ben bilebilirim”. (Yine şöyle demezler: “Görüyor muyum yoksa kör müyüm, yalnızca ben bilebilirim”.)
- 84 “Kırmızı bir çember görüyorum” ifadesi ile “Görüyorum (kör değilim)” ifadesi mantıksal olarak aynı türden değildir. Birincinin gerçekliğini ve yine ikincinin gerçekliğini nasıl sınarsınız?
- 85 Ancak görüp de kör olduğuma ya da kör olup da gördüğüme inanabilir miyim?
- 86 Bir psikoloji ders kitabı “gören insanlar vardır” tümcesini içerebilir mi? Bu yanlış mı olurdu? Ancak o kimin için bir şey ifade eder?
- 87 “Kör insanlar vardır” demek anlamsız değilken, “Gören insanlar vardır” demek nasıl anlamsız olabilir?

Ancak kör insanların varlığını hiç duymadığımı ve bir gün birinin bana “görmeyen insanlar vardır” dediğini varsayalım, bu tümceyi hemen anlamalı mıydım? Eğer kendim kör değilsem, görme yetisine sahip olduğum ve bu yetiye sahip olmayan insanların olabileceği bilincinde olmalı mıyım?

- Psychology describes the phenomena of seeing.--For whom does it describe them? *What* ignorance can this description eliminate? 79
- Psychology describes what was observed. 80
- Can one describe to a blind person what it's like for someone to *see*?--Certainly. The blind learn a great deal about the difference between the blind and the sighted. But the question was badly put; as though seeing were an activity and there were a description of it. 81
- I can, of course, observe colour-blindness; then why not seeing?--I can observe what colour judgements a colour-blind person--or a normally sighted person, too--makes *under certain circumstances*. 82
- People sometimes say (though mistakenly), "Only I can know what I see". But not: "Only I can know whether I am colour-blind". (Nor again: "Only I can know whether I see or am blind".) 83
- The statement, "I see a red circle" and the statement "I see (am not blind)" are not logically of the same sort. How do we test the truth of the former, and how that of the latter? 84
- But can I believe that I see and be blind, or believe that I'm blind and see? 85
- Could a psychology textbook contain the sentence, "There are people who see"?Would this be wrong? But to whom will it communicate anything? 86
- How can it be nonsense to say, "There are people who see", if it is not nonsense to say "There are people who are blind"? 87
- But suppose I had never heard of the existence of blind people and one day someone told me, "There are people who do not see", would I have to understand this sentence immediately? If I am not blind myself must I be conscious that I have the ability to see, and that, therefore, there may be people who do not have this ability?

- 88 Eğer psikolog bize “Gören insanlar var” sözünü öğretirse, o zaman ona Şunu sorabiliriz: “Ve ‘gören insanlar’ ile neyi kastediyorsun?” Buna yanıt Őu olur: Őu Őu durumlarda Şöyle Şöyle davranan insanları.

If the psychologist teaches us, "There are people who see", we can then ask him: "And what do you call 'people who see'?" The answer to that would have to be: People who behave so-and-so under such-and-such circumstances.